

PUHEENVUORO

Vauvaperheille tutkimustietoa yhteisvanhemmuudesta aktivoivalla viestintäkokeilulla

- Puheenvuorossa esitellään uudenlainen, vanhempia aktivoiva tiedeviestinnän toimintamalli, jolla pyritään tukemaan vanhemmuutta ja perheen hyvinvointia.
- Vanhemmille jaettiin tietoa yhteisvanhemmuudesta eli toimivasta yhteistyöstä vanhempien välillä, joka tutkitusti helpottaa vanhempana jaksamista ja tukee perheiden hyvinvointia monipuolisesti.
- Yhteisvanhemmuutta koskeva tutkimustieto jaettiin osiin ja jalkautettiin lähelle perheiden arkea palveluihin sekä sosiaalisen median eri kanaville aktivoivina tutkimusvinkkeinä, joiden lähettämisessä hyödynnettiin sähköistä REDCap-työkalua.
- Viestintäkokeilu osoitti toimintamallin tavoittavan hyvin vanhempia, ja visailutyypisten pelillisiä elementtejä sisältävien aktivointien havaittiin toimivan parhaiten vanhempien aktivoinnissa.
- Toimintamalli juurtui hyvin hyvinvointialueelle tavaksi tarjota universaalia matalan kynnyksen tukea vanhemmille osana arkea, ja se soveltuu hyvin hyödynnettäväksi laajasti tutkimusviestinnässä.

ANNA RÖNKÄ
professori
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

EMMI LINDROOS
projektitutkija
Jyväskylän yliopisto

KAISA MALINEN
Johtava tutkija
Jyväskylän ammattikorkeakoulu

JOHANNA MOILANEN
yliopistonlehtori
Jyväskylän yliopisto

ELLA-MARIA JANTUNEN
projektisihteeri
Jyväskylän yliopisto

MARJA LEHTORANTA
palvelupäällikkö
Keski-Suomen hyvinvointialue

PÄIVI KALILAINEN

Lasten, nuorten ja perheiden palvelujen vastuualuejohtaja Keski-Suomen hyvinvointialue

Vanhemmuus koetaan nykyisin usein kuormittavana (Roskam ym., 2023), ja Suomessakin erityisesti äidit kokevat uupumusta vanhempina (Sorkkila & Aunola, 2020). Toimiva yhteisvanhemmuus eli se, että vanhemmat tukevat toisiaan ja jakavat vastuita tasapuolisesti, vähentää tutkimusten mukaan vanhemmuuden uupumusta (Favez ym., 2022) ja edistää perheiden hyvinvointia monipuolisesti (Feinberg & Kan, 2008). Yhteisvanhemmuuteen panostaminen vanhemmuuden alussa onkin havaittu tehokkaaksi tavaksi tukea nykyperheitä (Nunes ym., 2021).

”Toimiva yhteisvanhemmuus eli se, että vanhemmat tukevat toisiaan ja jakavat vastuita tasapuolisesti, vähentää tutkimusten mukaan vanhemmuuden uupumusta ja edistää perheiden hyvinvointia monipuolisesti.”

Tässä artikkelissa esittelemme tiedeviestinnän toimintamallin, jossa odottavia ja vauvaperheiden vanhempia kannustettiin löytämään omia tapojaan ja vahvuuksiaan toimia yhdessä vanhempina. Tässä tiedeviestintää uudistavassa, kansalaistieteen toimintaperiaatteita soveltavassa toimintamallissa yhteisvanhemmuutta koskeva tutkimustieto jaettiin osiin ja jalkautettiin lähelle perheiden arkea palveluihin sekä sosiaaliseen mediaan. Vanhemmille välitettiin tutkimukseen pohjautuvaa tietoa toimivasta yhteisvanhemmuudesta ja perheen hyvinvoinnista.

Uutta oli se, että tiedon jakamisen lisäksi perheitä aktivoitiin ja osallistettiin hyödyntämään tietoa sekä arvioimaan sen käyttökelpoisuutta. Viestintähanke toteutettiin yhteistyössä Keski-Suomen hyvinvointialueen kanssa, ja se nivottiin laajasti lapsiperhepalveluihin. Tällä varmistettiin, että tutkittu tieto juurtuu myös palvelurakenteisiin ja osaksi ammattilaisten työtä perheiden kanssa. Näin viestintähanke pyrki uudistamaan perheille kohdennettua tiedeviestintää ja vahvistamaan tieteen vaikuttavuutta vanhemmuuteen. Tässä artikkelissa kerromme, miten hanke onnistui vanhempien tavoittamisessa ja motivoimisessa hyödyntämään materiaaleja sekä miten tämä toimintamalli onnistuttiin juurruttamaan osaksi palvelurakennetta.

Kansalaistieteellä (*citizen science*) viitataan tieteelliseen tutkimukseen, joka on osin tai kokonaan maallikoiden tekemää. Kuitenkin myös tiedeyhteisö on mukana validoimassa eli todentamassa kertyvää tietoa ja varmistamassa tiedon tutkimusperustaisuutta.

Kansalaistiedettä voidaan tehdä tutkimuksen eri vaiheissa (mm. aineistokeruu, viestintä) ja tasoilla lähtien kansalaisten tekemästä havainnoinnista ja tulkinnoista tutkijoiden ja kansalaisten väliseen intensiiviseen tutkimusyhteistyöhön asti (Aristeidou & Herodotou, 2020). Tiedeviestintään kansalaistiede sopii hyvin, sillä kansalaistieteessä on kyse myös yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta, joka edistää tulosten juurruttamista käytäntöön ja vahvistaa tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta (Vohland ym., 2021).

”Viestintähanke pyrki uudistamaan perheille kohdennettua tiedeviestintää ja vahvistamaan tieteen vaikuttavuutta vanhemmuuteen.”

Kansalaistieteen keinoja on tähän asti totuttu hyödyntämään erityisesti luonnon- ja ympäristötieteissä sekä kestävästä kehityksen alalla (esim. Muuttolintujen kevät -sovellus). Kansalaistiedettä on kuitenkin ruvettu soveltamaan lisääntyvässä määrin myös kasvat- ja sosiaalitieteissä (Koskiahho, 2019). Tässä hankkeessa koelimme kansalaistieteen soveltuvuutta sosiaali- ja terveysalalle ja tarkemmin vanhemmuuden tukemiseen. Kansalaistiede tarkoitti tutkitun tiedon viemistä vauvaperheiden pariin ja palveluihin vanhempia aktivoimalla ja luomalla heille oppimisympäristöjä. Paitsi että hankkeessa viestittiin tutkimustietoa, tietoa myös täydennettiin vanhemmilta kerätyillä uusilla havainnoilla ja kokemuksilla. Hanke nojautui näkemykseen yhteisöllisestä oppimisesta muutosvoimana (Koskiahho, 2019).

TARKOITUKSENA SELVITTÄÄ, MITEN VANHEMMAT NÄKEVÄT TUTKIMUSTULOSTEN MERKITYKSEN ARJESSAAN

Kansalaistieteeseen pohjautuvan uuden toimintamallin käytännön toteutuksessa hyödynnettiin Jyväskylän yliopiston avoimen tiedon keskuksen tukipalveluja kansalaistieteen tekemiseksi. Siellä alettiin vuonna 2023 edistää kansallisen suosituksen mukaista kansalaistiedettä (ks. Svahn ym., 2022). Tiedon välittämisessä ja keruussa käytettiin sähköistä REDCap-datankeruuohjelmistoa, joka soveltuu sekä anonyymien että henkilötietojen sisältävän kyselytiedon keruuseen ja tallentamiseen tietoturvasyistä.

Toimintamallissa tutkimustieto tuotiin sinne, missä odottavat ja vauvaperheiden vanhemmat liikkuvat ja tapaavat toisiaan eli neuvoloihin, perhekeskuksiin sekä muihin hyvinvointialueen perhepalveluihin ja niiden some-kanaviin. Uutena oppimisympäristönä vauvaperheille pilotoimme kirjastoa, jossa vauvaperheet usein viettävät aikaa. Samalla tietoa avattiin dialogiin siten, että tutkimustuloksia pyrittiin ”keskusteluttamaan” vanhemmilla esimerkiksi antamalla heille vinkkejä arkeen ja pyytämällä arvioimaan näiden vinkkien hyödyllisyyttä.

”Viestintä kohdennettiin odottaville ja vastikään vauvan saaneille vanhemmille, joilla yhteisvanhemmuus on rakentumassa.”

Viestintähankkeen nimeksi annettiin ”Tärppejä toimivaan tiimiin”. Nimivalinnalla korostettiin sitä, että yhteisvanhemmuudessa vanhemman kumppanina voi puolison sijaan tai lisäksi olla joku muu läheinen aikuinen kuten isovanhempi. Perheiden moninaisuus huomioitiin viestinnässä: esimerkiksi perheen aikuisista ei käytetty nimitystä ”pariskunta” vaan ”vanhemmuustiimi”. Viestintä kohdennettiin odottaville ja vastikään vauvan saaneille vanhemmille, joilla yhteisvanhemmuus on rakentumassa.

Yhteistyökumppanit Keski-Suomen hyvinvointialueella – perhepalveluista vastaava johtaja, neuvolatoiminnan esimies, perhekeskuskoordinaattori ja viestinnän asiantuntija – vastasivat osaltaan tiedon relevanssista käytäntöön. Tapasimme heitä kuukausittaisissa palavereissa, joissa he antoivat palautetta ja osaamistaan hankkeen käyttöön.

YHTEISVANHEMMUUS EDISTÄÄ SEKÄ VANHEMPIEN ETTÄ VAUVAN HYVINVOINTIA

Toimintamallissa viestinnän sisältönä hyödynnettiin vuonna 2023 päättyneen Yhteisvanhemmuuteen oppimassa -tutkimushankkeen tuloksia (esim. Kuusiahon ym., 2021; Lindroos ym., 2023, 2024; Ranta ym., 2023, 2024). Viestinnän teemana oli yhteisvanhemmuus (*coparenting*) eli vanhempien tapa toimia yhdessä vanhempina. Teoreettisena pohjana toimi Mark Feinbergin (2003) laajasti siteerattu yhteisvanhemmuuden malli, jonka mukaan yhteisvanhemmuus sisältää neljä eri ulottuvuutta: vastuiden jakautuminen, yksimielisyys kasvatusasioista, keskinäinen tuki ja arvostus sekä vuorovaikutuksen säätely. Yhteisvanhemmuuteen oppimassa -tutkimushankkeen tulosten mukaan (Ranta ym., 2023, 2024; Lindroos ym., 2023) tämä malli kuvaa hyvin myös suomalaispariskuntien yhteisvanhemmuutta, ja myös suomalaiset perhekeskusten ammattilaiset (Kekkonen ym., 2023) tunnistavat mallin ulottuvuudet lapsiperheiden vanhempien keskinäisessä yhteistyössä.

Kansainvälinen tutkimus (esim. Teubert & Piquert, 2010; Favez ym., 2023) osoittaa toimivan yhteisvanhemmuuden edistävän niin vanhempien omaa kuin vauvan hyvinvointia sekä parisuhdetta ja tasa-arvoa vanhemmuudessa. Myös suomalaiset vauvaperheiden vanhemmat korostivat näitä asioita (Ranta ym., 2024). Yhteisvanhemmuus on tärkeä voimavara kaikissa perhemuodoissa (Böök & Terävä, 2022), ja yhteisvanhemmuussuhteeseen voi kuulua vanhempien lisäksi myös muita lapsen hoivaan osallistuvia aikuisia. Huolimatta vahvasta kansainvälisestä tutkimusnäytöstä yhteisvan-

hemmuuden hyödyistä käsite on vielä melko vieras suomalaisille vanhemmille ja ammattilaisille (Kekkonen ym., 2023).

”Yhteisvanhemmuus on tärkeä voimavara kaikissa perhemuodoissa, ja yhteisvanhemmuussuhteeseen voi kuulua vanhempien lisäksi myös muita lapsen hoivaan osallistuvia aikuisia.”

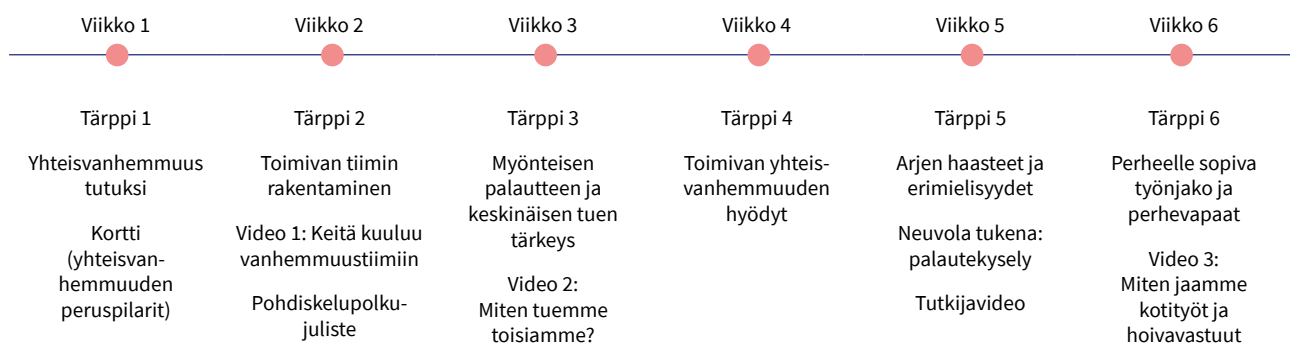
Käsitteen oletetaan usein liittyvän pelkästään eroperheisiin, ja siten se sekoitetaan helposti yhteishuoltajuuteen ja eronneiden vanhempien keskinäiseen yhteistyövanhemmuuteen. Koska toimiva yhteisvanhemmuus on hyödyllinen kaikissa perhemuodoissa, tutkimus on viime vuosina laajentunut eroperheistä kaikkiin perhemuotoihin. Hankkeen tavoitteena oli lisätä tämän perheille hyödyllisen perhesuhteen tunnettuutta ja samalla antaa vanhemmille vinkkejä ja kannustaa heitä pohtimaan omaa yhteisvanhemmuuttaan. Yhteisvanhemmuus ei toimi automaattisesti hyvin; on tavanomaista, että työnjaosta tai lapsen hoidosta tulee erimielisyyksiä, kommunikaatio ei toimi, lapsen valvottaessa tai vaativan työn takia voimat vanhempana hiipuvat ja keskinäinen yhteispeli häiriintyy (Favez ym., 2023; Lindroos ym., 2024; Ranta ym., 2024).

VANHEMMILLE MOTIVOINTIA, AKTIVOINTIA JA TIETOA YHTEISVANHEMMUUDESTA

Uudessa toimintamallissa keskeisimmät tutkimushavainnot jaettiin kuudeksi pääkohdaksi, jotka nimettiin tärkeiksi (kuvio 1). Näiden keskeisten ja helposti mielletävien tärppien tarkoituksena oli toimia tukipuina yhteisvanhemmuuden rakentamisessa. Tärpit etenivät yhteisvanhemmuuden tunnistamisesta toimivan tiimin rakentamiseen, myönteisen palautteen antamiseen puolisolalle tai muille tiimin jäsenille, toimivan yhteisvanhemmuuden hyötyjen tunnistamiseen, ristiriitojen ratkaisemiseen ja omalle tiimille sopivan ja reilun työnjaon löytämiseen. Nämä keskeiset askeleet toimivan vanhemmuustiimin rakentamiseen myös visualisoitiin hankkeen julisteeseen, jota levitettiin laajasti perhepalveluihin ja kirjastoihin.

KUVIO 1.

Viikoittain jaetut tutkimushavainnot

Tärpit sisälsivät sekä tiedollisen osuuden että aktivoivan osuuden, ja niihin johti motivoiva somejulkaisu. (Kuvio 2). Tärpit löytyvät myös hankkeen verkkosivuilta. **Somejulkaisujen** tarkoituksena oli herättää vanhempien kiinnostus aihepiiriin ja motivoida heitä vastaamaan aktivoiteihin. Julkaisuista pyrittiin tekemään visuaalisesti houkuttelevia ja helposti lähestyttäviä. Ne sisälsivät muutamien lauseiden johdattelun aiheeseen sekä linkin ja QR-koodin tärppien tiedollisiin osuuksiin ja aktivoiteihin.

Tärppien **tiedollinen osuus** sisälsi tietoa yhteisvanhemmuudesta, sitaatteja vanhemmilta sekä havainnollistavia videoita, joissa vanhemmat kertovat omista vanhemmuustiimeistään ja tavoistaan tukea toisiaan vanhemmuudessa sekä jakaa vanhemmuuden vastuita. Lisäksi väitöskirjatutkijat kertovat videoilla tyypillisistä yhteisvanhemmuuden haasteista ja siitä, miten niistä voi päästä yli. Viestintähankkeen nettisivuille koottiin myös harjoituksia sekä tietoa siitä, mistä vanhemmat voivat saada apua, mikäli yhteisvanhemmuus ei toimi.

Aktivointiosuus sisälsi visailuja, kyselyitä, vinkkejä sekä harjoituksia, joiden tavoitteena oli kannustaa vanhempia pohtimaan yhteisvanhemmuuden ydinkohtia ja keskustelemaan niistä sekä tekemään pieniä tekoja yhteisvanhemmuuden hyväksi. Esimerkiksi aktivoivasta osuudesta sopii ”Testaa tietosi yhteisvanhemmuudesta” -kysely tai vinkki, mistä vauvaperheen vanhempi voi löytää vertaisia sekä vinkkiin liittyvä kysymys vanhemman aikomuksista hyödyntää tätä vinkkiä arjessaan. Aktivointiosuuden kyselyjen toteuttamisessa hyödynnettiin REDCap-kyselytyökalua, joka mahdollisti niin strukturoitujen kuin avointen kysymysten esittämisen sekä tiedon välittämisen ja keräämisen. Visailujen yhteydessä vastaajille annettiin myös palautetta.

Tärkeillä pyrittiin myös siihen, että vanhemmat voisivat jakaa muiden vanhempien kanssa kokemuksiaan esimerkiksi siitä, miten jakavat keskenään kotitöitä ja vanhemmuuden vastuita. Vanhempia pyydettiin antamaan monivalintakysymyksillä palautetta neuvola-toiminnalle siitä, missä määrin työntekijät olivat ottaneet puheeksi

vanhemmuuden haasteita kuten parisuhteen ristiriitoja tai vanhemmuuden kuormittavuutta. Lisäksi tiedusteltiin, miten tyytyväisiä vanhemmat olivat vuorovaikutukseen työntekijöiden kanssa sekä kuinka helppoa heidän oli löytää digipalveluja. Vanhemmilla oli mahdollisuus kuvata, mikä kohtaamisissa ja palveluissa oli toiminut hyvin, ja missä on kehitettävää. Avoimet kysymykset pyrittiin muotoilemaan niin, että ne eivät tuottaisi tunnisteellista tietoa.

Pilotoimme tärppien välittämiseen käytettävää REDCap-työkalua sekä somepostausten ja materiaalien visuaalista ilmettä keskisuomalaisessa perhekeskuksessa asiakasperheillä. Keräsimme asiakasperheiltä myös kuvauksia omista vanhemmuustiimeistään ja arjen haasteista nimettömällä paperikyselyillä. Näitä aineistoja käytettiin vanhempien luvalla elävöittämässä materiaaleja sekä somepostauksia. Lopullisia materiaaleja ja sähköisiä tärppejä testattiin keskisuomalaisille vauvaa odottaville vanhemmille suunnatuilla messuilla, joihin osallistui noin 100 odottavaa tai vauvaperheen vanhempaa. Lähes kaikki messuilla kävijät olivat halukkaita tutustumaan hankkeen materiaaleihin, ja vanhemmat, erityisesti isät, kokeilivat tärppeihin vastaamista. Toimintamallia esiteltiin Keski-Suomen hyvinvointialueen neuvoloiden terveydenhoitajille heidän työkokouksessaan sekä laajemmalle joukalle eri perhepalvelujen työntekijöitä aloitustilaisuudessa. Korostimme työntekijöiden tärkeää roolia vanhempien informoinnissa ja motivoinnissa. Esittelytilaisuuksissa nousi esiin joitakin kehittämissuhteita, joiden pohjalta päätimme lisätä hankkeen verkkosivuille tietoa siitä, mistä vanhemmat saavat tukea tilanteessa, jossa toisella vanhemmista on herännyt huoli esimerkiksi vanhempien välisen vuorovaikutuksen ristiriitaisuudesta.

Kuudesta tärpistä muodostuva kokonaisuus (Kuvio 1) julkaisiin sarjana Keski-Suomen hyvinvointialueen Instagram- ja Facebook-kanavilla viiden peräkkäisen viikon aikana. Tärppejä jaettiin sosiaalisen median eri kanavilla, mutta niistä informoitiin myös fyysisissä tiloissa ja paikoissa, joissa vauvaperheet liikkuvat (nk. blended settings, Aristeidou & Herodotou, 2020).

KUVIO 2.

Tärppien rakentuminen eri osista, esimerkkinä Tärppi 1 (yhteisvanhemmuus tutuksi)

”Kuudesta tärpistä muodostuva kokonaisuus julkaistiin sarjana Keski-Suomen hyvinvointialueen Instagram- ja Facebook-kanavilla viiden peräkkäisen viikon aikana.”

Tietoa yhteisvanhemmuudesta tuotiin myös neuvoloihin, perhekeskuksiin ja kirjastoihin seinälle ripustettuina julisteina sekä mainoksina neuvoloiden info-tv:issä. Lisäksi neuvoloihin tuotettiin neuvolakortin väliin sopiva jaettava postikortti sekä kirjastoihin jaettava kirjanmerkki. Kaikissa materiaaleissa oli QR-koodi [hankkeen verkkosivuille](https://www.jyu.fi/fi/hankkeet/tarpejatoimivaan-tiimiin) (https://www.jyu.fi/fi/hankkeet/tarpejatoimivaan-tiimiin), josta löytyvät linkit sähköisiin aktivointeihin sekä lisämateriaalia. Juliste-, postikortti- sekä kirjanmerkkipohjat tallennettiin verkkosivujen materiaalipankkiin, missä ne ovat ladattavissa. Tarkoituksena oli, että vanhemmat voivat löytää materiaalit itsenäisesti, tai työntekijät voivat ohjata heitä niiden pariin. Hankkeen käynnistymisestä tiedotettiin hyvinvointialueen eri kanavilla laajasti, ja verkkosivut linkitettiin hyvinvointialueen perhepalvelujen eri verkkosivustoille.

TOIMINTAMALLI SAI INNOSTUNEEN VASTAANOTON

Tiedeviestintähankkeessa ei kerätty tutkimustietoa, vaan pääpainona oli tiedon välittäminen, aktivointi ja kokemusten jakaminen. Kaikki tärppivastausten välityksellä kerätty tieto oli tunnisteetonta. Hankkeeseen osallistumisen kynnystä pyrittiin pitämään mahdollisimman matalalla, eikä osallistumisen haluttu kuormittavan vanhempia. Tiedonkeruussa käytetyn sähköisen työkalun ansiosta oli mahdollista seurata, miten onnistuttiin tavoittamaan vanhempia sekä motivoimaan heitä vastaamaan ja hyödyntämään materiaaleja.

Lisäksi oltiin kiinnostuneita siitä, miten toimintamalli onnistuttiin juurruttamaan osaksi palvelurakennetta.

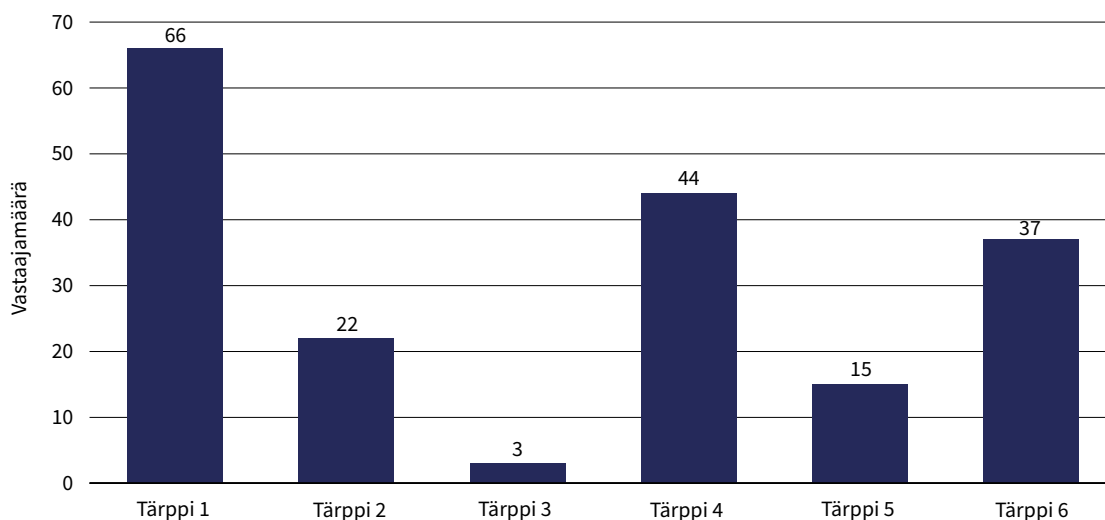
Viiden viikon pilottijakson aikana näkyivät viestintähankkeen julkaisut laajasti Keski-Suomen hyvinvointialueen sosiaalisen median kanavilla sekä verkkosivuilla ja julisteet neuvoloissa, perhekeskuksissa ja kirjastoissa. Somejulkaisut toimivat hyvin vanhempien tavoittamisessa, sillä havaitsimme, että vastauksia tärppeihin tuli välittömästi kunkin somejulkaisun jälkeen. Sen sijaan painettujen materiaalien kautta vanhemmat aktivoituivat harvemmin vastaamaan tärppeihin. Emme tiedä, missä määrin vanhemmat ovat käyneet verkkosivuilla pelkästään lukemassa tärppien tiedollisia osuuksia. Sosiaalisen median kanavat ovat ajoittain ruuhkaisia, ja mikäli julkaisuja ei heti huomata, jäävät ne tulevien julkaisujen alle. Näin kävi nytkin – somejulkaisusarjan jälkeen vastauksia tärppeihin tuli enää ripotellen.

Kertyneiden vastausmäärien perusteella saimme tietoa siitä, minkä verran somejulkaisuista edettiin aktivointiosuuksiin ja miten niihin vastattiin (kuvio 3). Havaitsimme, että eniten vastauksia pilottijakson aikana tuli tärppeihin 1 (66 kpl), 4 (44 kpl) ja 6 (37 kpl), jotka sisälsivät pieniä visailuja tai muita pelillisiä elementtejä, ja vähiten tärppiin 3, jossa pohdittiin myönteisen palautteen tärkeyttä ja pyydettiin vastaajia jakamaan oman tapansa tukea kumppania. Koska tärppiä oli avattu vain muutaman kerran, on mahdollista, että somejulkaisun levityksessä on ollut haasteita: se on esimerkiksi jäänyt vanhemmilta huomaamatta, kun samoissa kanavissa on tehty useita peräkkäisiä julkaisuja.

Useimmiten vastaajat suorittivat tärppien aktivointiosuudet kokonaisuudessaan, mutta noin kolmasosa kävi vain avaamassa ja katsomassa kysymyksiä tai vastasi vain osaan kysymyksiä. Suosituimpia olivat testaa tietosi -tyyppiset aktivoinnit ja muut pelillisiä elementtejä sisältävät kysymykset, joissa vastaaja saa palautetta tai näkee, mitä muut ovat vastanneet. Avokysymyksiin vastattiin vähiten, ja vanhemmat näyttivät olevan haluttomia jakamaan omia kokemuksiaan perhe-elämästään. Tarvitaankin lisätietoa erityyppisten kysymysten toimivuudesta.

KUVIO 3.

Tärppien aktivointiosuuksiin vastanneiden lukumäärät

”Onnistumisina voidaan pitää hyvinvointialueen vahvaa sitoutumista hankkeeseen ja halukkuutta juurruttaa toimintamallia käytäntöön laajasti perhepalveluissa.”

Toimintamalli otettiin Keski-Suomen hyvinvointialueella innostuneesti vastaan. Onnistumisina voidaan pitää hyvinvointialueen vahvaa sitoutumista hankkeeseen ja halukkuutta juurruttaa toimintamallia käytäntöön laajasti perhepalveluissa. Merkittävää on se, että toimintamalli kirjattiin hyvinvointistrategiaan. Viestintähanketta pidettiin pääasiassa toimivana: se onnistui teknisesti hyvin, ja hanke näkyi laajasti somekanavissa ja palveluissa. Hankkeen visuaalista ilmettä pidettiin onnistuneena ja ideoita toimivana ja innovatiivisena. Somejulkaisut levisivät laajasti, ja niitä avattiin hyvin. Tieto yhteisvanhemmuudesta levisi hyvinvointialueen vauvaperheille laajasti.

Kehittämiskohtiakin löytyi. Vaikka julkaisuja luettiin ja jaettiin paljon, vanhempien eteneminen tärppeihin ei ollut kovin aktiivista. Syyksi nähtiin haasteellinen ajankohta eli marras-joulukuu, jolloin ihmisten huomio saattoi olla jo joulun valmistelussa ja jolloin somekanavilla ruuhkaa aiheuttivat muun muassa rokotusinfot. Vanhemmat saattavat olla myös arkoja vastaamaan omaan perhe-elämäänsä. Tärpit julkaistiin ehkä liian tiheästi, jopa kaksi tärppiä saman viikon aikana. Vauvaperheiden vanhemmat seuraavat mahdollisesti enemmän muita somekanavia kuin virallisia hyvinvointialueen ylläpitämiä. Lisäksi syynä vähäisiin vastauksiin etenkin yhden tärpin kohdalla saattoi olla tekninen ongelma somepostauksessa. Työntekijät pitivät kuitenkin tärkeänä sitä, että somepostaussarja nosti vanhempien välisen yhteistyön merkityksen laajasti vanhempien tietoisuuteen. Oli myös tärkeää, että osallistuminen oli vapaaehtois- ta eikä se kuormittanut liikaa tai aiheuttanut suorituspaineita.

Jatkoa ajatellen kehittämiskohteena on vanhempien tavoittaminen vielä paremmin ja motivointi myös vastaamaan aktivoiteihin. Onko somejulkaisu riittävä heräte, vai tarvitaanko muuta kannustusta? Pitäisikö somejulkaisujen olla tiiviimpiä? Osalta vastaaminen jäi kesken. Testauksessa huomattiin, että REDCap-linkki ei toiminut joissakin laitteissa, mutta emme tiedä, vaikuttiko tämä

TAULUKKO 1.

Toimintamallin arviointia

Toimintamallin onnistumiset	Toimintamallin kehittämiskohdat ja muutosehdotukset
Vanhempien tavoittaminen ja tärppeihin vastaaminen	
<p>Kampanjalla oli laaja näkyvyys hyvinvointialueen somekanavissa ja palveluissa sekä kirjastoissa.</p> <p>Somepostaukset levisivät laajasti ja niiden kautta osallistuttiin aktivoiteihin.</p> <p>Toimivaa yhteisvanhemmuutta koskeva tieto levisi laajasti vanhempien keskuudessa.</p> <p>Erityisesti visailutyypiset, pelillisiä elementtejä sisältävät monivalinnat kiinnostivat vanhempia.</p>	<p>Virallisten somekanavien lisäksi muiden somekanavien hyödyntäminen ja suoran viestinnän lisääminen.</p> <p>Eteneminen somepostauksista aktivoiviin tärppeihin ei kovin aktiivista: sopivampi ajankohta, postausten pidempi väli, postaustekstien tiivistäminen.</p> <p>Mahdolliset tekniset ongelmat somepostausten lähettämässä ja siirtymässä REDCap-työkaluun.</p> <p>Avokysymyksiin vastaaminen vähäisempää.</p> <p>Tarve lisätutkimukselle vanhempien aktivoititapojen toimivuudesta.</p>
Toimintamallin linkittyminen palvelurakenteeseen	
<p>Hyvinvointialueen vahva sitoutuminen hankkeeseen yhteyshenkilöiden ja viestinnän työnpanoksena.</p> <p>Toimintamallin kirjaaminen hyvinvointistrategiaan.</p>	<p>Työntekijöiden osaamisen vahvistaminen yhteisvanhemmuuden tukemisessa.</p>

vastaamisen kesken jäämiseen ja jos vaikutti, niin missä määrin. Jatkokehityskohteena on tehdä siirtymistä somejulkaisujen ja aktiivointien välillä mahdollisimman helppoja. Lisäksi vanhemmille suuntautuvaa suoraa, monikanavaista markkinointia voisi lisätä.

”Kokeilumme perusteella kansalaistiede on lupaava tapa jalkauttaa tutkittua tietoa käytäntöön.”

Kehittämiskohteeksi nostettiin myös työntekijöiden osaamisen vahvistaminen yhteisvanhemmuuden tukemisessa. Tärpit toimivat vanhempien aktivoinnin lisäksi myös ammattilaisten työn kohden-

nuksessa ja materiaalit työvälineenä esimerkiksi vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa. Tärkeää olisi, että yhteisvanhemmuus ja sen toimivuus otetaan asiakasperheiden kanssa puheeksi samalla kun perheitä kannustetaan itse tutustumaan materiaaleihin. Tämä olisi luontevinta tehdä silloin, kuin asiakasperheille annetaan hankkeesta kertova, neuvolakortin väliin sopiva kortti. Keski-Suomen hyvinvointialueen avainhenkilöiltä tuli idea kirjata keskustelun käyminen systemaattisesti tietyn neuvolakäynnin yhteyteen. Somejulkaisusarja aiotaan uusia säännöllisesti ja materiaaleja hyödyntää palveluissa.

Kokeilumme perusteella kansalaistiede on lupaava tapa jalkauttaa tutkittua tietoa käytäntöön, ja kannustammekin muita toimijoita hyödyntämään kansalaistieteen periaatteita. Toimintamalli, jossa tieto jaetaan osiin, muutetaan aktiivivaan muotoon ja jaetaan monikanavaisesti kohderyhmälle yhteistyössä alueen toimijoiden kanssa, tuo uusia mahdollisuuksia myös vanhemmuuden tukemiseen. ●

AVAINSANAT:

vanhemmuuden tukeminen, yhteisvanhemmuus, vanhemmuuteen siirtymävaihe, kansalaistiede, tutkimustiedon vaikuttavuus

VAIKUTTAVUUSHANKKEEN RAHOITTAJA:

Hyvinvoinnin tutkimuksen yhteisö, Jyväskylän yliopisto (JYUWell)

LÄHTEET:

Aristeidou, M. & Herodotou, C. (2020). Online citizen science: a systematic review of effects on learning and scientific literacy. *Citizen Science: Theory and Practice*, 5(1), 1–12. <https://doi.org/10.5334/cstp.224>

Böök, M. L. & Terävä, J. (2022). ”Yhteisvanhemmuus – sehän olisi aivan mahtavaa, jos se toimisi!” : Eronneiden isien ja äitien puhetta yhteistyöstä ja vanhemmuudesta. *Kasvun tuki*, 2(1), 15–23. <https://kasvuntuki.fi/aikakauslehti/julkaisut/kasvun-tuki-aikakauslehti-12022/book-terava/>

Favez, N., Max, A., Bader, M. & Tissot, H. (2023). When not teaming up puts parents at risk: Coparenting and parental burnout in dual-parent heterosexual families in Switzerland. *Family Process* 62, 272–286. <https://doi.org/10.1111/famp.12777>

Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting*, 3(2), 95–131. https://doi.org/10.1207/S15327922PAR0302_01

Feinberg, M. & Kan, M. L. (2008). Establishing family foundations: Intervention effects on coparenting, parent/infant well-being, and parent–child relations. *Journal of Family Psychology*, 22(2), 253–263. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.2.253>

Kekkonen, M., Malinen, K., Moilanen, J. & Rönkä, A. (2023). Perhekeskusten työntekijöiden käsitykset yhteisvanhemmuudesta. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti* 60, 155–168. <https://doi.org/10.23990/sa.117870>

Koskiahho, B. (2019). Kansalaistutkimus: toisenlaista tutkimusta. *Janus*, 27(1), 72–78. <https://doi.org/10.30668/janus.75844>

Kuusiahho, I-L., Böök, M. L. & Rönkä, A. (2021). Enemmän huolta, vähemmän tukea: Yhteisvanhemmuuden ensi askeleet odottavilla vanhemmillä korona-aikana. *Tutkiva Hoitotyö* 19 (2), 20–28. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-202109084810>

Lindroos, E., Räikkönen, E., Malinen, K. & Rönkä, A. (2024). Circular causality in daily coparenting processes among first-time parents (painossa) *Journal of Family Psychology*. <https://doi.org/10.1037/fam0001227>

Lindroos, E., Räikkönen, E., Malinen, K. & Rönkä, A. (2023). Prenatal version of the Coparenting Relationship Scale among Finnish couples expecting their firstborn. *Journal of Child and Family Studies* 32, 2944–2960. <https://doi.org/10.1007/s10826-023-02659-0>

Nunes, C. E., de Rotten, Y., El Ghaziri, N., Favez, N. & Darwiche, J. (2021). Co-parenting programs: a systematic review and meta-analysis. *Family Relations* 70, 759–776. <https://doi.org/10.1111/fare.12438>

Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S. & Rönkä, A. (2023). “Equally, but in our own way”: First-time parents’ prenatal expectations of coparenting. *Journal of Family Studies*, 29, 1061–1081. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.2023609>

LÄHTEET:

Ranta, M., Böök, M. L., Paloniemi, S. & Rönkä, A. (2024). Constructing co-parenthood: first-time parents' experiences and meanings of co-parental cooperation at four to six months postpartum. *Families, Relationships and Societies*, Early View. <https://doi.org/10.1332/20467435y2023d000000010>

Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arena, A. F., Arikan, G., Aunola, K., ... & Mikolajczak, M. (2023). Three reasons why parental burnout is more prevalent in individualistic countries: a mediation study in 36 countries. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 1–14. Early online. <https://doi.org/10.1007/s00127-023-02487-z>

Sorkkila, M. & Aunola, K. (2020). Risk factors for parental burnout among Finnish parents: The role of socially prescribed perfectionism. *Journal of Child and Family Studies*, 29 (3), 648-659. <https://doi.org/10.1007/s10826-019-01607-1>

Svahn, E., Enwald, H., Lahtinen, H., Hilska-Keinänen, K., Huuskonen, S., Kallio, M., ... & Wirkkala, E. (2022). Kansalaistieteen suositus. (Vastuullisen tieteen julkaisusarja; Vol. 2022, No. 5). Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Tiedonjulkistamisen neuvottelukunta. <https://doi.org/10.23847/tsv.230>

Teubert, D. & Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: a meta-analysis, *Parenting*, 10(4), 286–307. <https://doi.org/10.1080/15295192.2010.492040>

Tärpejä toimivaan tiimiin. Viestintähankkeen verkkosivut. <https://www.jyu.fi/fi/hankkeet/tarpeja-toimivaan-tiimiin>

Vohland, K., Land-Zandstra, A., Ceccaroni, L., Lemmens, R., Perelló, J., Ponti, M., ... & Wagenknecht, K. (2021). *The science of citizen science*. Springer Nature.